

REFERENCES

- Chaplina, A., and Voytsekhovskaya, I. "Konkurentosposobnost kak integralnyy pokazatel effektivnosti predpriyatiya" [Competitiveness as an integral indicator of the efficiency of the enterprise]. *Problemy teorii i praktiki upravleniya*, no. 3 (2006): 108-114.
- Faskhiev, Kh. "Model upravleniya konkurentosposobnostyu predpriyatiya" [Model enterprise competitiveness management]. *Problemy teorii i praktiki upravleniya*, no. 2 (2008): 69-81.
- Fatkhutdinov, R. A. *Konkurentosposobnost: ekonomika, strategiya, upravleniye* [Competitiveness: economics, strategy, management]. Moscow: INFRA-M, 2000.
- Harachuk, Yu. O. "Pidvyshchennia efektyvnosti dialnosti pidpriyemstva za rakhunok upravlinnia konkurentospromozhnistiu" [Improving the efficiency of the enterprise by managing competitiveness]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (2008): 60-66.

- Klymenko, S. M., Omelianenko, T. V., and Barabas, D. O. *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriyemstva* [Management of competitiveness of the company]. Kyiv: KNEU, 2013.
- Krevens, V. D. *Strategicheskii marketing* [Strategic marketing]. Moscow: Vilyams, 2014.
- Krotkov, A. M., and Eleneva, Yu. Ya. "Konkurentosposobnost predpriyatiya: podkhody k obespecheniyu, kriterii, metody otsenki" [The competitiveness of businesses: approaches to the criteria, evaluation methods]. *Marketing v Rossii i za rubezhom*, no. 6 (2001): 59-69.
- Luchko, O. D. "Analiz pokaznykiv konkurentospromozhnosti pidpriyemstv" [The analysis of the competitiveness of enterprises]. *Fondovi rynek*, no. 4 (2008): 30-.
- Piddubna, L. I., and Ponomarenko, V. S. *Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu pidpriyemstva* [Management of the international competitiveness of enterprises]. Kharkiv: INZhEK, 2008.
- Porter, M. E. *Stratehiia konkurentsii* [The strategy competition]. Kyiv: Osnovy, 1998.

УДК 339.52

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ГАТТ/СОТ ТА ЇЇ СПРЯЖЕННЯ ІЗ СИСТЕМОЮ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ

© 2016 ШОЛОМ А. С.

УДК 339.52

Шолом А. С. Організаційно-функціональна структура ГАТТ/СОТ та її спряження із системою міжнародних інституцій

Метою статті є з'ясування особливостей організаційно-функціональної структури ГАТТ/СОТ та характеру її спряження з системою міжнародних інституцій. Світова організація торгівлі є сучасною інституційною формою торговельно-економічної глобалізації. Встановлені нею «правила гри» регулюють 97% торговельно-економічних відносин. Однак не тільки ГАТТ/СОТ зумовлює інституційне середовище системи багатосторонньої торгівлі. Важливі всі особливості спряження міжнародних інституцій. «Правила гри» тільки тоді перетворюються на «образи поведінки», коли є в наявності ефективні важелі примусу, тобто організаційна складова всіх цих інституцій. Організаційно-інституційна природа СОТ обумовлює двоїсту сутність системи багатосторонньої торгівлі. А перший крок для реформування будь-якої сфери завжди починається з усвідомлення усіх особливостей її поточного стану. У статті розглядається двоїста структура СОТ як організації-інституції, яка виступає основним провайдером правил гри у сфері міжнародної торгівлі, а також система міжнародних інституцій та спряження всередині неї.

Ключові слова: інституція, організація, спряження, ГАТТ/СОТ.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 9.

Шолом Аліна Сергіївна – здобувач, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)
E-mail: alina.scholom@yandex.ua

УДК 339.52

Шолом А. С. Организационно-функциональная структура ГАТТ/ВТО и ее сопряжение с системой международных институций

Целью статьи является выяснение особенностей организационно-функциональной структуры ГАТТ/ВТО и характера ее сопряжения с системой международных институций. Всемирная торговая организация является современной институциональной формой торговельно-экономической глобализации. Установленные ней «правила игры» регулируют 97% торговых-экономических отношений. Однако не только ГАТТ/ВТО обуславливает институциональную среду системы многосторонней торговли. Важны все особенности сопряжения международных институций. «Правила игры» только тогда превращаются в «образы поведения», когда в наличии имеются эффективные рычаги принуждения, то есть организационная составляющая всех этих институций. Организационно-институциональная природа ВТО обуславливает двойственную сущность систему многосторонней торговли. А первый шаг к реформированию любой сферы всегда начинается с осознания всех особенностей ее текущего состояния. В статье рассматривается двойственная структура ВТО как организационно-институции, которая выступает основным провайдером правил игры в сфере международной торговли, а также система международных институций и сопряжение внутри нее.

Ключевые слова: институция, организация, сопряжение, ГАТТ/ВТО.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Библ.:** 9.

Шолом Алина Сергеевна – соискатель, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)
E-mail: alina.scholom@yandex.ua

UDC 339.52

Sholom A. S. Organizational-Functional Structure of the GATT/WTO and its Conjugation with the System of International Institutions

The article is concerned with determining the peculiarities of the organizational-functional structure of the GATT/WTO and its conjugation with the system of international institutions. The World Trade Organization is a contemporary institutional form of trade-economic globalization. It has established the «rules of the game», which regulate 97% of trade-economic relations. However, the GATT/WTO does not exclusively determinate the institutional environment of the multilateral trading system. All the features in terms of conjugation of international institutions are of importance. «Rules of the game» are transformed into «behavior patterns» only when there are effective levers of coercion, i.e. organizational component of all these institutions. The organizational-institutional nature of the WTO provides the dual essence of the multilateral trading system. And the first step to reforming any sphere always begins with an awareness of all the features of its current status. The article considers the dual structure of the WTO as an organization-institution, which is the main provider of the rules of the game in terms of international trade, as well as the system of international institutions and conjugation within it.

Keywords: institution, organization, conjugation, GATT/WTO.

Fig.: 3. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 9.

Sholom Alina S. – Applicant, Kharkiv National University named after V. N. Karazin (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)
E-mail: alina.scholom@yandex.ua

Сучасна міжнародна торгівля базується на правових та організаційно-інституційних рамках, відомих як «угоди ГАТТ/СОТ», які мають на меті забезпечення якнайбільшого ступеня відкритості торгівлі. У рамках СОТ діє комплекс понад п'ятидесяти багатосторонніх угод, які охоплюють широкий спектр питань міжнародної торгівлі. Фактично система ГАТТ/СОТ стала інституційною формою торговельно-економічної глобалізації, оскільки 97% міжнародних торговельно-економічних відносин між країнами регулюються в рамках цієї організації.

Інституціоналізація міжнародної торгівлі та світового господарства в рамках СОТ приводить до поглиблення процесів глобалізації та інтенсифікації торгівлі між країнами, що тісно пов'язане з подальшими інституційними змінами. А значить, має місце й об'єктивна необхідність адаптації до нових реалій та існуючої системи інституцій, в іншому випадку колишнє інституційне середовище здатне гальмувати розвиток світової економіки і, таким чином, може вступити в суперечність зі зміненими характеристиками стану світового господарства.

Метою статті є з'ясування особливостей організаційно-функціональної структури ГАТТ/СОТ і характеру її спряження із системою міжнародних інституцій.

Серед науковців, які займаються даною проблемою, слід зазначити розробників інституційного підходу: Т. Веблена (традиційний інституціоналізм) і Д. Норта (неоінституціоналізм). Останній також займався проблемою розмежування понять «організація» та «інституція». З'ясуванню особливостей місця СОТ у системі багатосторонньої торгівлі присвячені праці К. Ванграсстека. Система міжнародних інституцій та характер спряження всередині неї розглядається у роботах цілого ряду вчених, зокрема С. Евенетт, Дж. Трейо-Матьюс, Б. Сіммонс та А. Мартін, тощо.

Зростання значення світогосподарських зав'язків для економіки практично будь-якої країни світу означає й об'єктивну потребу, згідно з Д. Нормом, у підвищенні ролі та збільшенні значення інституцій, що функціонують у сфері міжнародних економічних відносин, у тому числі і в області світової торгівлі, у порівнянні з інституціями, що регулюють господарські відносини на національному рівні [1].

Теоретики неоінституціоналізму підкреслювали, що вільний обмін інформацією та безперешкодна торгівля сприяють створенню інституцій завдяки появі попиту на їх послуги, що забезпечують діяльність ринку. У міжнародних економічних відносинах, також як і в рамках національних економічних систем окремих країн, формуються певні інституції (норми, ціннісні характеристики, «правила гри» – за Д. Нормом, «образи поведінки» – за Т. Вебленом). Їх головна особливість полягає в тому, що вони для свого ефективного функціонування в мультикультурному міжнародному середовищі потребують зовнішньої формалізованої структури управління – організацію. Тому інституціоналізація міжнародних економічних відносин – це не тільки створення формальних і неформальних правил, але й вибудова спеціальних важелей примусу. Їх основна функція полягає в тому, щоб перевести «правила гри» в «образи пове-

дінки», забезпечуючи передбачуваність та стабільність взаємодії між країнами.

У сфері міжнародної торгівлі, окрім традиційних для всіх суспільних наук інституцій (приватної власності, конкуренції), необхідно виділити окрему категорію інституцій, до яких слід віднести окремі міжнародні організації, інфраструктурні складові міжнародних торговельно-економічних відносин, багатосторонні товарні угоди і відповідні їм організації (зокрема, ОПЕК), двосторонні торговельні угоди (зокрема, ЮНКТАД), регіональні інтеграційні об'єднання і чинний в їх рамках механізм регулювання торгівлі. Однак провідною «організацією-інституцією», що забезпечує регулювання міжнародної торгівлі, є СОТ, бо саме ця міжнародна організація встановлює і слідує за виконанням правил гри, які структурують взаємодію між країнами, зменшуючи рівень невизначеності та ризик у зовнішньоторговельних операціях країн – учасниць міжнародної торгівлі. Функції ГАТТ/СОТ повністю відповідають функціям класичної інституції за Д. Нормом (табл. 1), що дозволяє вирізняти не тільки СОТ-організацію, але й СОТ-інституцію.

Таблиця 1

Кореляція функцій системи ГАТТ/СОТ та функцій інституції за Д. Нормом

Функції ГАТТ/СОТ	Функції класичної інституції
Сприяння реалізації, застосуванню, функціонуванню та досягненню багатосторонніх угод ГАТТ/СОТ	Функція закріплення та відтворення соціальних відносин
Бути форумом для багатосторонніх торговельних переговорів	Комунікативні функції
Врегулювання торговельних спорів	Регулятивна функція
Здійснення моніторингу національної торговельної політики членів СОТ	Інтегративна функція
Надання технічної допомоги і підготовки кадрів для країн, що розвиваються	Трансляційна функція

Джерело: складено автором за [1, 2].

Така кореляція функціоналу ГАТТ/СОТ та функцій класичної нортивської ще раз доводить існування двох невід'ємних частин сучасної багатосторонньої торговельної системи, які знаходяться у стані динамічного протистояння [3]. Однак відповідно до законів формальної логіки ці поняття можуть співвідноситися трьома різними способами (рис. 1).

Спроба розміщення організації-інституції СОТ та її попередниці – інституції ГАТТ – на діаграмах Ейлера – Венна доводить, що поняття «інституція» не є ширшим за поняття «організація» (варіант а)). Однак для виявлення правильного співвідношення потрібно проаналізувати всю систему міжнародних організацій у сфері міжнародної торгівлі у її спряженні з ГАТТ/СОТ. Розглянемо спочатку організаційно-функціональну структуру СОТ (рис. 2).

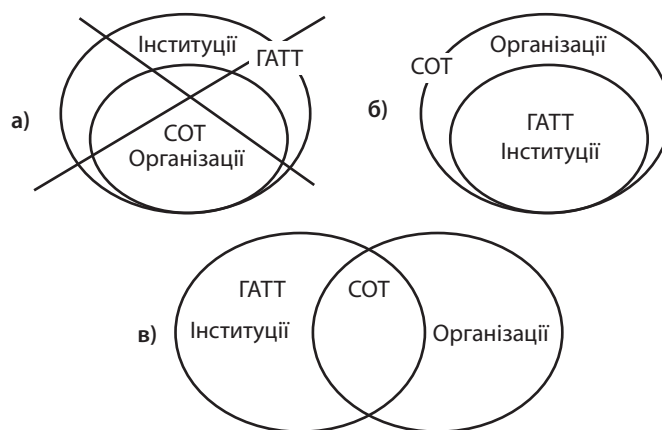

Рис. 1. Співвідношення понять «організація» та «інституція» на прикладі ГАТТ/СОТ

Джерело: побудовано автором.

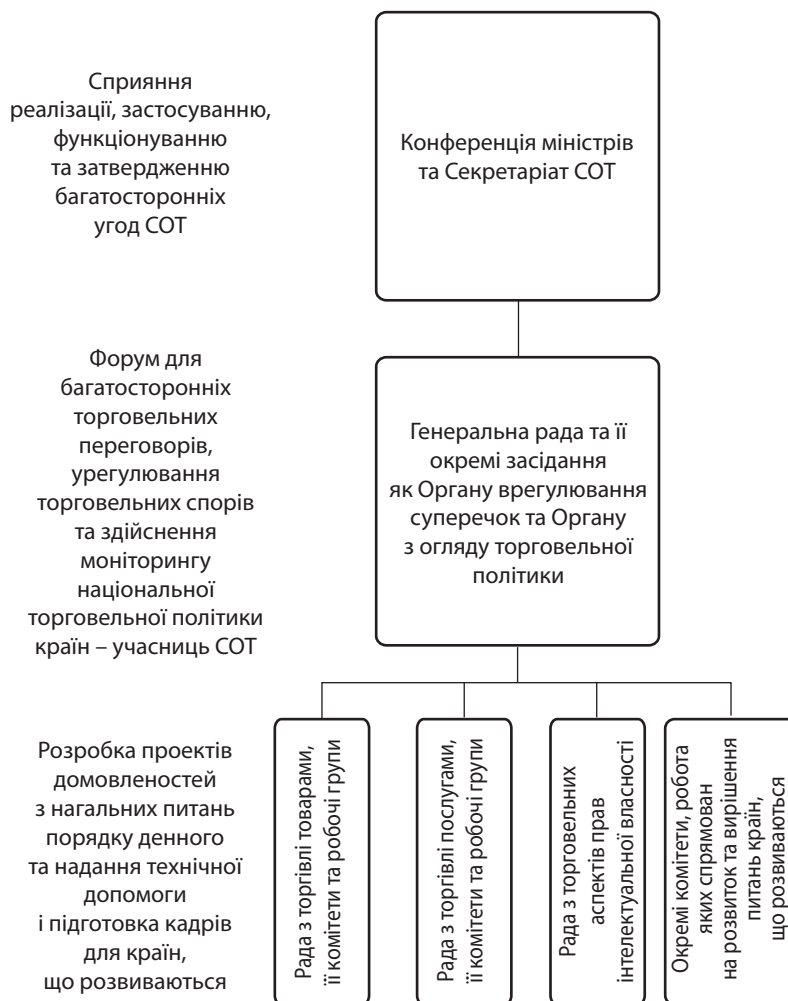

Рис. 2. Інституційна складова організаційно-функціональна структура ГАТТ/СОТ

Джерело: побудовано автором за [2].

Організаційна складова СОТ служить механізмом примусу виконання правил реалізації міжнародної торгівлі, які формалізуються у вигляді «угод СОТ». Порівняно з ГАТТ, яка хоч і мала зачатки організаційних механізмів примусу до виконання декларованих правил гри у сфері міжнародної торгівлі, зокрема Секретаріат, Комітет з торгівлі і розвитку, Комітет з торгівлі промисловими продуктами, Сільськогосподарський комітет,

спеціальну групу з тропічних продуктів, робочу групу для узгодження митних тарифів, Комітет з антидемпінгових практик [4], але СОТ значно розширила сферу свого регулювання і тому стала повноцінною організацією. Розширення сфери діяльності привело також і до необхідності створення механізму координації із системою міжнародних організацій (рис. 3) задля запобігання непослідовності та виникненню суперечок.

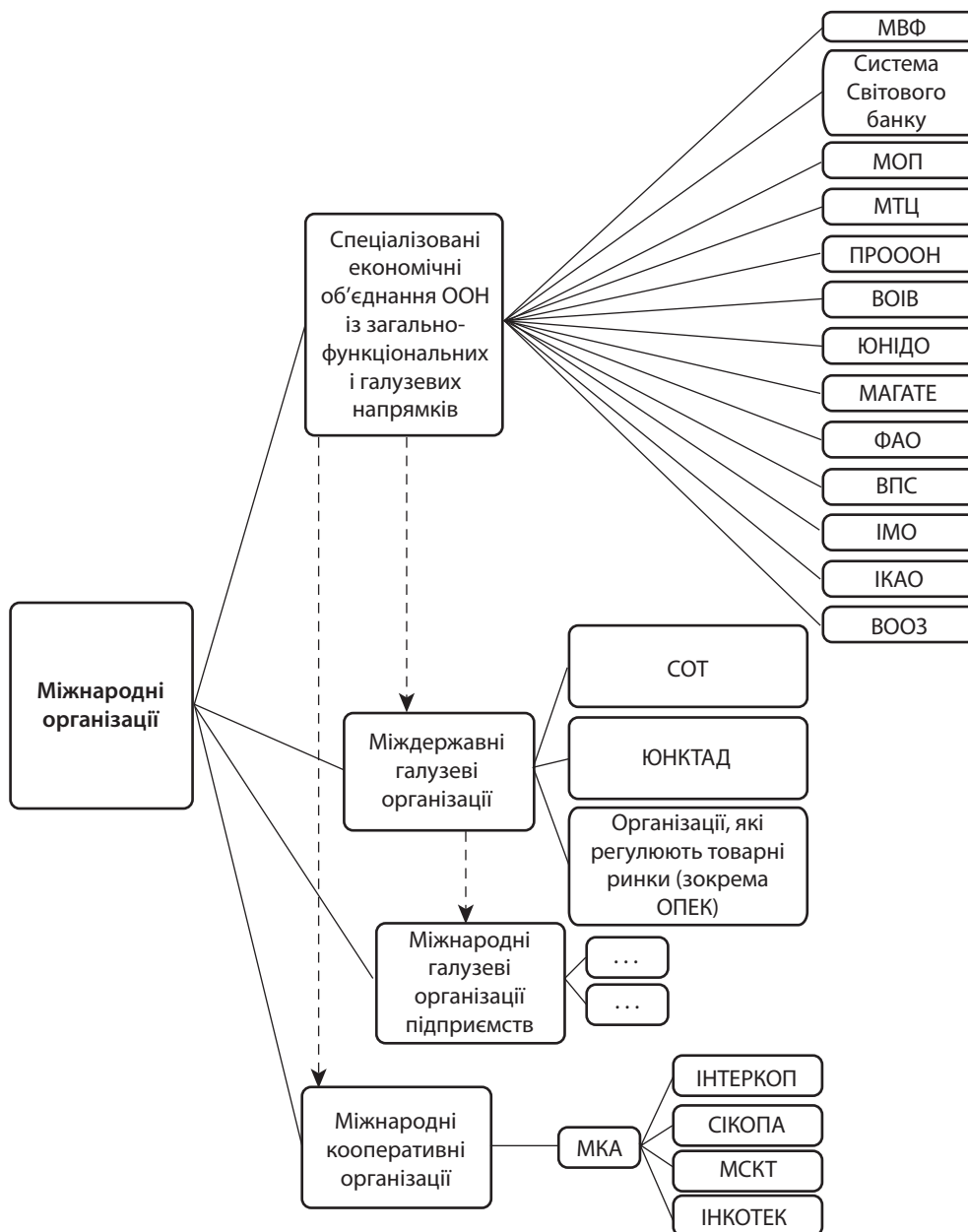

Рис. 3. Система міжнародних організацій у сфері міжнародної торгівлі

Джерело: побудовано автором за [6, 7].

Структура взаємозв'язків усередині системи міжнародних організацій у сфері міжнародної торгівлі свідчить про те, що «правила гри» формують тільки спеціальні об'єднання ООН та міждержавні галузеві організації, тобто міжнародним галузевим організаціям підприємств і кооперативним організаціям не притаманна інституційна складова. А це, своєю чергою, свідчить про те, що правильне співвідношення категорій «інституція» та «організація» було зображено на рис. 1 в останньому варіанті. Тобто є такі організації, що не є інституціями, та інституції, що не є організаціями, а є «організація-інституція», СОТ об'єднує у своїй сутності обидва поняття.

Результати дослідження діяльності міжнародних організацій [5] свідчать, що за їх допомогою країни з розвинутою ринковою економікою створюють цілісний ринковий простір для підприємництва в усій світовій

економіці. Безумовно, дані країни, що домінують в глобальному економічному просторі, прагнуть, перш за все, задовольнити власні інтереси. Але в сучасній світовій економіці, що характеризується взаємозалежністю національних економік, неможливо досягти задоволення інтересів певних груп країн, не беручи до уваги інтереси інших. Тому можна сказати, що світову торгівлю регулює не тільки система ГАТТ/СОТ, але й її спрження з іншими організаціями.

Координація з іншими міжнародними організаціями є пріоритетом в СОТ. Аналіз угод, досягнутих під час Уругвайського раунду, показує, що питаннями, які регулюються СОТ, займаються принаймні ще 20 міжнародних організацій (табл. 2), що може призвести до проблеми когерентності. Тому учасники переговорів в рамках Уругвайського раунду схвалили ряд положень, призначених для вирішення цієї проблеми. Одним з них є Де-

кларация про внесок СОТ у досягнення більшої узгодженості глобальної економічної політики (*Declaration on the Contribution of the World Trade Organization to Achieving Greater Coherence in Global Economic Policymaking*), яка стала частиною Уругвайського пакета домовленостей. У ній міністри визнали, що «труднощі, витоки яких лежать не у торгівельній площині, не можуть бути виправленими за допомогою заходів тільки у торгівельній сфері» і підкреслили «важливість зусиль з поліпшення інших елементів глобальної економічної політики задля ефективного впровадження досягнутих у рамках Уругвайського раунду домовленостей» [8, 9]. Задля розв'язання Дохійської кризи потрібна реформа двох складових СОТ: як організаційної, так і інституційної.

Стаття V Угоди СОТ надає Генеральній Раді повноваження «розробити відповідні механізми для ефективної співпраці з іншими міжурядовими організаціями, у яких є функції, пов'язані зі сферою діяльності СОТ». Тому в 1996 р. було запроваджено статус спостерігача у СОТ для того, щоб заохотити інші міжнародні організації стежити за ходом перемовин з питань, що становлять безпосередній інтерес для них. Слід зауважити, що статус спостерігача організації надається не у СОТ в цілому, а у його окремих органах, наприклад Раді з торгівлі товарами. Міжнародна організація, яка хоче отримати статус спостерігача у СОТ, повинна зро-

бити письмовий запит до одного з органів СОТ у письмовій формі, вказавши причини своєї зацікавленості у участі у роботі СОТ.

Дані табл. 3 показують, що МВФ і ЮНКТАД є єдиними міжнародними організаціями, які мають статус спостерігача у всіх органах СОТ (Орган врегулювання суперечок не може надавати жодній міжнародній організації статус спостерігача, однак МВФ може брати участь у його роботі).

СОТ також може набувати статусу спостерігача в інших організаціях (табл. 4), однак вона надає перевагу організаціям, які базуються в Європі, зокрема в Женеві. СОТ є спостерігачем у 13 міжнародних організаціях, штаб-квартира яких розташована в Женеві. Це пов'язано з унікальною ситуацією, коли СОТ як міжнародна організація не має підрозділів у інших країнах (натомість, наприклад, МВФ має 81 регіонального представника та 4 регіональних представництва). СОТ співпрацює з іншими організаціями через їх представників у органах СОТ та електронний обмін документами.

Неурядові організації не можуть безпосередньо брати участь у прийнятті домовленостей під час Міністерських перемовин СОТ, однак вони можуть впливати на процес інституціоналізації міжнародної торгівлі через процес перемовин у рамках СОТ. Кількість неурядових організацій, які брали участь у Міністерських конференціях, поступово зростала, однак у 2001 р. довелося

Таблиця 2

Сфери взаємодії СОТ з іншими організаціями

Угода	Інші організації
Угода із сільського господарства (<i>Agreement on Agriculture</i>)	Спільний фонд з товарів ООН (CFC), Продовольча та сільськогосподарча організація ООН (ФАО), Міжнародна рада із зерна (<i>International Grains Council</i>), Міжнародна організація з кави (<i>International Coffee Organization</i>) та інші організації, які регулюють міжнародну торгівлю певними групами товарів
Угода про впровадження статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі	Всесвітня митна організація (ВМО)
Угода з правил походження товарів	Всесвітня митна організація (ВМО)
Угода з санітарних та фітосанітарних заходів	Комісія Кодексу Аліментаріусу (<i>Codex Alimentarius Commission</i>), Продовольча та сільськогосподарча організація ООН (ФАО), Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин (UPOV), Міжнародне епізотичне бюро (OIE)
Угода про технічні бар'єри торгівлі (<i>TBT Agreement</i>)	Міжнародна електротехнічна комісія, Міжнародна організація зі стандартизації
Угода з текстилю та одягу (<i>Agreement on Textiles and Clothing</i>)	Міжнародне бюро з текстилю та одягу (ICTB)
Угода щодо торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (TRIPS)	Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин, ВООЗ, Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ)
Угода щодо інвестиційних заходів, пов'язаних з торгівлею (<i>TRIMs Agreement</i>)	МВФ, Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних суперечок (<i>International Centre for the Settlement of Investment Disputes</i>), Світовий банк
Рішення про заходи в інтересах найменш розвинених країн	ЮНКТАД, Програма розвитку ООН
Генеральна угода про торгівлю послугами	МОП, Міжнародний союз електрозв'язку, ЮНЕСКО, ВООЗ, Всесвітня туристська організація, тощо
Домовленості про правила та процедури вирішення суперечок	Міжнародний суд ООН, Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів
Домовленості щодо платіжного балансу в ГАТТ	МВФ, Світовий банк

Джерело: складено автором за [4, 7].

Організації зі статусом спостерігача в Генеральній раді та головних органах СОТ

	Генеральна рада	Орган з огляду торговельної політики	Рада з торгівлі товарами	Рада з торгівлі послугами	Рада ТРІПС	Інші органи СОТ
Організації зі статусом спостерігача у Генеральній раді						
ФАО	+	+	+		+	+
МВФ	+	+	+	+	+	+
МТЦ	+			+		+
ОЕСР	+	+	+		+	+
ООН	+		+	+	+	+
ЮНКТАД	+	+	+	+	+	+
СБ	+	+	+		+	+
ВОІВ	+				+	+
Організації зі статусом спостерігача в інших головних органах СОТ						
ЄБРР	+					
Європейська асоціація вільної торгівлі	+					
ІКАО				+/-		
МСЕ				+		
ІСТВ			+			
УРОВ					+	
УРУ				+		
ВМО			+		+	
ВООЗ				+/-	+/-	
ВТО				+/-		

Джерело: складено автором за [4, 7].

Таблиця 4

Організації, у яких СОТ має статус спостерігача

Організації, що базуються в Женеві:
• Базельська конвенція; • Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори; • Європейська Асоціація Вільної Торгівлі; • Міжнародна організація зі стандартизації; • Міжнародний торговий центр; • Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин; • Управління Верховного комісара ООН з прав людини; • Роттердамська конвенція; • Стокгольмська конвенція; • Конференція ООН з торгівлі та розвитку; • Економічна комісія ООН для Європи; • Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ); • Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ)
Організації, що базуються в Європі:
• Група Африканських, Карибських та Тихоокеанських держав; • Продовольча та сільськогосподарча організація (ФАО); • Міжнародна організація зі збереження тунця; • Міжнародна рада з зерна; • Міжнародний інститут дослідження рослин; • Організація економічного співробітництва та розвитку; • Комісія ООН з права міжнародної торгівлі; • Організація ООН з освіти, науки і культури (ЮНЕСКО); • Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату; • Організація промислового розвитку ООН; • Всесвітня митна організація
Організації, що базуються у Північній Америці:
• Конвенція про біологічне різноманіття; • Міжнародний валютний фонд; • ООН; • Комісія ООН з питань сталого розвитку; • Програма розвитку ООН; • Світовий банк
Організації, що базуються в інших регіонах:
• Латиноамериканська економічна система; • Монреальський протокол; • Форум тихоокеанських островів; • Програма ООН з питань охорони навколишнього середовища

Джерело: складено автором за [4, 7].

обмежити їх кількість з міркувань безпеки. Після Гонконгської конференції у 2005 р. кількість неурядових організацій, які беруть участь у Міністерських конференціях, почала зменшуватися через проблеми з прийняттям домовленостей у рамках Дохідського раунду перемовин. На Міністерській конференції на Балі у 2013 р. міністри зі 160 держав світу уклали перший багатосторонній договір під егідою СОТ. «Балійський пакет угод» став важливим кроком у напрямку відновлення довіри до СОТ як форуму для ведення багатосторонніх перемовин. Центральне місце у нових домовленостях займає нівелювання нетарифних обмежень взаємодії акторів у міжнародному середовищі, зокрема спрощення митних процедур з метою скорочення витрат на ведення бізнесу за кордоном. Інші аспекти Балійських угод присвячені забезпеченню продовольчої безпеки і ряду питань, які становлять особливий інтерес для найменш розвинених країн світу, зокрема наданню торгових преференцій та субсидіюванню виробництва бавовни.

У світі, в якому все більшу роль відіграють регіональні та двосторонні угоди про вільну торгівлю, головною метою СОТ стає пошук творчих відповідей на питання, які розділяють міжнародну співдружність, для забезпечення спільного розвитку у всіх сферах. Десята міністерська конференція у Найробі, яка проходила 15–18 грудня 2015 р., стала першою конференцією у рамках системи ГАТТ/СОТ на Африканському континенті. Однак вона вже показала перші результати – 54 країни, які відповідають за 97% міжнародної торгівлі цими товарами, підписали Угоду по інформаційних технологіях, яка покриває 1,3 трлн дол. США, або 1/5 міжнародної торгівлі товарами. Це найбільше скорочення тарифів за 18 років функціонування СОТ, яке, за словами генерального директора СОТ Роберто Азаведо, показує можливість досягнення компромісу та надає приклад для подальших перемовин у рамках системи ГАТТ/СОТ і довгоочікуваного завершення Дохідського раунду перемовин [2].

ВИСНОВКИ

Правила в рамках системи багатосторонньої міжнародної торгівлі в рамках ГАТТ/СОТ, знижуючи невизначеність, зумовлюють відносну інформованість суб'єкта про зміни у зовнішньому середовищі, пов'язані з появою інших суб'єктів. Більше того, в тій мірі, в якій раціональність поведінки суб'єкта залежить від ступеня його інформованості та здатності використовувати дану інформацію для прийняття рішення, правила виявляються умовою раціональності поведінки суб'єкта. «Правила гри» діють тільки тоді, коли перетворюються на «образи поведінки», а це можливо тільки за наявності важелів примусу – організаційної складової інституцій. Саме тому створення «організації-інституції» СОТ обумовлює початок нового етапу розвитку системи багатосторонньої торгівлі. Коли як діючий суб'єкт, який встановлює для країн – учасниць світової торгівлі спільні цілі та норми, виступає єдина «організація-інституція» – СОТ, стає більш ймовірним, що будуть створені й інші ефективно діючі організації, інституції,

«організації-інституції», що забезпечують підтримку розвитку світової торгівлі в цілому, а на цій основі і підтримку економічного розвитку окремо взятих країн. На основі аналізу організаційно-функціональної структури ГАТТ/СОТ та її спряження з системою міжнародних інституцій у сфері міжнародної торгівлі було виявлено провідне значення міждержавних галузевих організацій, зокрема СОТ. Ширина охопту інституційної складової СОТ обумовлює необхідність її тісного спряження з іншими інституціями для спільного формування інституційної середовища міжнародної торгівлі.

Важливим для розвитку глобальної економіки є те, що в діяльності СОТ особливе місце займають не лише торгові питання, але й проблеми загального розвитку світової економіки. Подальші дослідження доцільно зосередити на вивченні впливу нетарифних обмежень, які погано піддаються кількісній кваліфікації і тому не відображаються у звичайній статистиці, на міжнародну торгівлю та їх нівелювання в рамках системи ГАТТ/СОТ, аналізі проблем спряження ГАТТ/СОТ та інших організацій, інституцій та організацій-інституцій та можливих шляхів реформування організаційно-функціональної структури СОТ для виходу з Дохідської кризи. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Норт Д.** Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
- World Trade Organization: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wto.org>
- Шолом А. С.** Етимологія поняття «institution» та еволюція його змістовної сутності в економічних дослідженнях на прикладі СОТ / А. С. Шолом, С. В. Беренда // Проблеми економіки. – 2015. – № 1. – С. 311–325.
- VanGrasstek, C.** The History and Future of the World Trade Organization / C. VanGrasstek. – Geneva: WTO, 2013.
- Beyond Institutions. Institutions and organizations in the politics and economics of poverty reduction – a thematic synthesis of research evidence // DFID-funded Research Programme Consortium on Improving Institutions for Pro-Poor Growth (IPPG), September 2010 [Electronic resource]. – Mode of access: [http://www.ippg.org.uk/8933_Beyond%20Institutions.final%20\(1\).pdf](http://www.ippg.org.uk/8933_Beyond%20Institutions.final%20(1).pdf)
- Оцінка наслідків членства України у Світовій організації торгівлі: монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. О. Кизима, канд. техн. наук, проф. І. Ю. Матюшенка. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 212 с.
- Simmons, B. A.** International Organizations and Institutions / B. A. Simmons, L. L. Martin // Handbook of International Relations. – 2010. – Pp. 192–211. Sage, London [Electronic resource]. – Mode of access: <http://scholar.harvard.edu/bsimmons/files/SimmonsMartin2002.pdf>
- Evenett, S. J.** Aid for Trade and the «Missing Middle» of the World Trade Organization / S. J. Evenett // Global Governance. – 2009. – Vol. 15. – P. 359–374.
- Trejo-Mathys, J.** Towards a Critical Theory of the World Trade Organization: Thinking with Rawls beyond Rawls / J. Trejo-Mathys // Constellations. – 2013. – Vol. 20. – Issue 3. – P. 459–482.

Науковий керівник – Беренда С. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

REFERENCES

"Beyond Institutions. Institutions and organizations in the politics and economics of poverty reduction - a thematic synthesis of research evidence - DFID-funded Research Programme Consortium on Improving Institutions for Pro-Poor Growth (IPPG), September 2010" [http://www.ippg.org.uk/8933_Beyond%20Institutions.final%20\(1\).pdf](http://www.ippg.org.uk/8933_Beyond%20Institutions.final%20(1).pdf)

Evenett, S. J. "Aid for Trade and the "Missing Middle" of the World Trade Organization". *General Governance*, no. 15 (2009): 359-374.

Kyzym, M. O. et al. *Otsinka naslidkiv chlenstva Ukrainy u Svitovii orhanizatsii torhivli* [An impact assessment of Ukraine's membership in the World Trade Organization]. Kharkiv: INZhEK, 2014.

Nort, D. *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky* [Institutions, institutional change and economic development]. Kyiv: Osnovy, 2000.

Sholom, A. S., and Berenda, S. V. "Etymolohiia poniattia «institution» ta evoliutsiia yoho zmistovnoi sutnosti v ekonomichnykh doslidzhenniakh na prykladi SOT" [Etymology of the concept of «institution» and the evolution of its substantive nature in economic research on the example of the WTO]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2015): 311-325.

Simmons, B. A., and Martin, L. L. "International Organizations and Institutions". <http://scholar.harvard.edu/bsimmons/files/SimmonsMartin2002.pdf>

Trejo-Mathys, J. "Towards a Critical Treory of the World Trade Organization: Thinking with Rawls beyond Rawls". *Constellations*, volume 20, no. 3 (2013): 459-482.

Van Grassek, S. *The History and Future of the World Trade Organization*. Geneva: WTO, 2013.

World Trade Organization: ofitsiinyi veb-sait. <http://wto.org>

УДК 35:330.341.1

УЗАГАЛЬНЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ РЕГІОНІВ ЗА ОЗНАКОЮ ІННОВАЦІЙНОСТІ

© 2016 БЛАГУН І. С., КИЗИМИШИН Н. М.

УДК 35:330.341.1

Благу́н І. С., Кизимишин Н. М. Узагальнення світового досвіду диференціації регіонів за ознакою інноваційності

Одним із головних стратегічних завдань нашої держави є сприяння інноваційній діяльності, змістом якого має стати розробка і виведення на національний ринок нових товарів, розробка і впровадження нових технологій, створення і застосування нових знань. Відповідно до цього у статті досліджено досвід країн Європейського Союзу щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності та диференціації регіонів за ознакою інноваційності, визначено інструменти оцінки стану інноваційної діяльності територій Європейського Союзу на рівні регіонів.

Ключові слова: регіон, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток регіону, оцінка, регіональні диспропорції.

Табл.: 3. **Бібл.:** 8.

Благу́н Іван Семенович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної кібернетики, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: blagun@email.ua

Кизимишин Назарій Михайлович – аспірант, кафедра економічної кібернетики, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

УДК 35:330.341.1

Благу́н И. С., Кизимишин Н. М. Обобщение мирового опыта дифференциации регионов по признаку инновационности

Одной из главных стратегических задач нашего государства является содействие инновационной деятельности, содержанием которого должна стать разработка и вывод на национальный рынок новых товаров, разработка и внедрение новых технологий, создание и применение новых знаний. В соответствии с этим в статье исследован опыт стран Европейского Союза по повышению эффективности инновационной деятельности и дифференциации регионов по показателю инновационности, определены инструменты оценки состояния инновационной деятельности территорий Европейского Союза на уровне регионов.

Ключевые слова: регион, инновационная деятельность, инновационное развитие, оценка, региональные диспропорции.

Табл.: 3. **Библ.:** 8.

Благу́н Иван Семенович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономической кибернетики, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (ул. Шевченко, 57, Ивано-Франковск, 76018, Украина)

E-mail: blagun@email.ua

Кизимишин Назарій Михайлович – аспирант, кафедра экономической кибернетики, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (ул. Шевченко, 57, Ивано-Франковск, 76018, Украина)

UDC 35:330.341.1

Blahun I. S., Kyzymyshyn N. M. Generalization of the World Experience in Differentiation of Regions on Account of Innovation

One of the main strategic objectives of our State is to promote innovation, which should include development and launch of new products at the national market, development and introduction of new technologies, creation and application of new knowledge. In accordance with the said above, the article has examined the experience of European Union Member States to improve the efficiency of innovation and differentiation of regions in terms of innovation, tools for evaluation of the innovation activity status has been determined in relation to the territories of the European Union at the level of regions.

Keywords: region, innovation activity, innovation development, assessment, regional disparities.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 8.

Blahun Ivan S. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Economic Cybernetics, Precarpathian National University named after V. Stefanyk (57 Shevchenka Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: blagun@email.ua

Kyzymyshyn Nazarii M. – Postgraduate Student, Department of Economic Cybernetics, Precarpathian National University named after V. Stefanyk (57 Shevchenka Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)